

Der Botschafter in Moskau an das Auswärtige Amt

Telegram

Citissime

Moskau, den 8. Januar 1940
16 Uhr 41

Geheim

Ankunft: 8. Januar 21 Uhr 05

Nr. 47 vom 8.1.

Auf Telegramm Nr. 10 vom 3.1. (Pol VI 21) und Nr. 42 vom 6.1. (Pol VI 32 g I).

Nach fünfwöchigen Angriffen hat Rote Armee in Finnland bis jetzt an keiner Stelle einen nennenswerten Erfolg erzielt. Das langsame Vorwärtskommen der Roten Armee und einzelne Rückschläge sind auf geschickte Abwehr der Finnen Gelände- und Witterungsschwierigkeiten, vor allem durch sehr erhebliche Mängel der sowjetischen Organisation, besonders hinsichtlich Ausrüstung und Versorgung, zurückzuführen. Trotzdem kann an schließlichem Erfolg der Roten Armee in diesem Kampf nicht gezweifelt werden. Er ist lediglich eine Frage der Zeit, deren vermutliche Dauer sich jeder Voraussicht entzieht.

Diese Lage ist dadurch entstanden, daß Sowjetregierung auf solchen Krieg nicht genügend vorbereitet war, da sie damit gerechnet hatte, daß sich Finnland ebenso wie Baltenstaaten ihrem Willen schließlich beugen würde. Falsche Einschätzung der Lage durch Finnische Regierung hat dazu geführt, daß Sowjetregierung sich zur Gewaltanwendung gezwungen sah, um Prestigeverlust zu vermeiden, nachdem sie sich durch Rede Molotovs vor Oberstem Sowjet am 31. Oktober auf bestimmtes Mindestprogramm festgelegt hatte.

Krieg gegen Finnland war von Anfang an bei Bevölkerung Sowjetunion unpopulär. Kriegsfurcht, die bei hiesiger Masse von jeher stark war und durch Abschluß Nichtangriffspaktes mit Deutschland zeitweilig gemildert wurde, hat durch finnischen Konflikt neue Nahrung erhalten. Diese Stimmung wird verstärkt durch Ausbleiben von Erfolgen an finnischer Front, durch Zunehmen Versorgungsschwierigkeiten, Nachrichten über bevorstehende Preiserhöhung und große Anzahl Rotarmisten, die mit erfrorenen Gliedern Provinz-Hospitale füllen.

Eine Bestätigung der bestehenden Schwierigkeiten sehe ich in einer Äußerung Molotovs, mit dem ich gestern in Konferenzsitzung eine Unterredung hatte und der in Verbindung mit dem finnischen Konflikt von einer ernsten Lage, der Stärke finnischer Befestigungen und ungünstiger Auswirkung strenger Fröste sprach.

Auf meine Frage, wie Sowjetregierung die Möglichkeit einer Unterstützung durch dritte Staaten, insbesondere durch Schweden und Norwegen einschätze, sagte Molotov, Sowjetregierung sei sich der Gefahr, die sich aus einer Ausnutzung Schwedens und Norwegens durch England und Frankreich ergeben würde, bewußt und habe daher die beiden Regierungen am 5. Januar bzw. 6. Januar durch entsprechende Noten verwarnt. In diesen Noten habe Sowjetregierung Schweden und Norwegen die Duldung von feindlichen, gegen die Sowjetregierung gerichteten und mit der Neutralität dieser beiden Staaten unvereinbaren Handlungen vorgeworfen und auf Möglichkeit der Entstehung von Komplikationen hingewiesen. Norwegische Regierung habe umgehend geantwortet, ihren Willen zur strikten neutralen Haltung beteuert und gewisse Vorgänge in Norwegen privaten Kreisen sowie der oppositionellen Presse in die Schuhe geschoben. Von Schweden ausstehe eine offizielle schriftliche Antwort noch, jedoch habe Günther bei Entgegennahme Note in provisorischer Form eine ähnliche Antwort bereits mündlich erteilt.

Im übrigen rechne Sowjetregierung damit, daß Deutsche Regierung ihren bestehenden Einfluß auf Schweden entsprechend einsetzen werde.

Meine Bemerkung, daß die Finnländer nach Lage der Dinge nicht mit einem Enderfolg rechnen könnten und daher vermutlich bereit sein dürften, mit Sowjetregierung in Verhandlung einzutreten, beantwortete Molotov bemerkenswerterweise nicht mit einer strikten Ablehnung, sondern mit den Worten, daß es hierfür „spät, sehr spät“ sei und die Finnländer besser daran getan hätten, die sowjetischen Forderungen seinerzeit anzunehmen.

Beilegung sowjetisch-finnischen Konfliktes würde meines Erachtens englische Absichten durchkreuzen, Sowjetunion wesentliche Entlastung bringen und für Deutschland - falls sie mit unserer Hilfe erfolge — großen Prestigegewinn bedeuten, von anderen Vorteilen, z. B. ungestörtem Bezug schwedischen Erzes, abgesehen. Jedoch erheben sich hierbei zunächst folgende gegenwärtig noch vollständig offene Fragen:

1.) Gestattet das Ansehen Sowjetunion bei dieser Sachlage überhaupt die Aufnahme von Verhandlungen?

2) Welche Bedingungen wird sie dabei stellen?

Unzweifelhaft erscheint mir, daß, wenn überhaupt eine solche Möglichkeit besteht oder sich ergeben sollte, die Persönlichkeit Tanners, der hier als der „böse Geist“ der seinerzeitigen Verhandlungen gilt, ausscheidet.

Schulenburg

Quelle: Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945, Serie D. Band VIII, 513, P. Keppler Verlag KG, 1961.

The [German] Ambassador in the Soviet Union to the Foreign Ministry

SECRET

Moscow, January 8, 1940—
4:41 p.m.

MOST URGENT

Received January 8, 1940—
9:05 p.m.

No. 47 of January 8

With reference to your telegrams No. 10 of January 3 and No. 42 of January 6.

After 5 weeks of attack the Red Army in Finland has so far nowhere achieved victory worth mentioning. The slow progress of the Red Army and the occasional setbacks are the result of the skillful opposition of the Finns, difficulties of terrain and climate, and above all very considerable faults of Soviet organization, particularly as regards equipment and provisioning. Nevertheless there can be no doubt of the ultimate victory of the Red Army in this fight. It is merely a question of time, the approximate length of which it is impossible to predict.

The situation came about owing to the fact that the Soviet Government was not sufficiently prepared for such a war, since it had expected Finland, just as the Baltic countries, to yield finally to its demands. A misjudging of the situation on the part of the Finnish Government caused the Soviet Government to feel obliged to use force in order to avoid a loss of prestige after it had laid down a definite minimum program in Molotov's speech before the Supreme Soviet on October 31.

The war against Finland was from the very beginning unpopular with the population of the Soviet Union. The fear of war, which has always been strong among the masses here and which had temporarily been diminished by the conclusion of the Non-Aggression Pact with Germany, has been given a new impetus by the Finnish conflict. This sentiment is strengthened by the absence of victories at the Finnish front, increasing supply difficulties, reports about imminent price increases, and the large number of Red soldiers with frozen limbs who are crowding the provincial hospitals.

I see confirmation of the existing difficulties in a statement by Molotov, with whom I had a conversation yesterday during the conference session and who spoke in connection with the Finnish conflict about a serious situation, the strength of the Finnish fortifications and the unfavorable effects of the severe cold.

When I asked how the Soviet Government regarded the possibility of support by third states, especially Sweden and Norway, Molotov said that the Soviet Government was aware of the danger that would arise if England and France should use Sweden and Norway for their own ends and had therefore warned the two Governments on January 5 and 6 through appropriate notes. In these notes the Soviet Government had reproached Sweden and Norway for tolerating hostile actions directed against the Soviet Union and incompatible with the neutrality of these two countries and had pointed to the possibility that complications might arise. The Norwegian Government had answered at once, protested its determination to maintain strict neutrality, and laid the blame for certain happenings in Norway on private groups as well as the opposition press. No official written reply from Sweden had yet been presented, but in accepting the note Günther had already given a similar tentative answer by word of mouth.

Moreover, the Soviet Government expected that Germany would use her influence with Sweden in a suitable manner.

When I remarked that the Finns could not in the nature of things expect ultimate victory and would therefore probably be ready to enter into negotiations with the Soviet Government, Molotov did not, interestingly enough, make an entirely negative reply but answered with the words that it was "late, very late" for this and that it would have been better for the Finns to accept the Soviet demands in the first place.

Settlement of the Soviet-Finnish conflict would in my opinion foil British intentions, afford the Soviet Union considerable relief, and if it came about with our help would mean a great gain in prestige for Germany apart from other advantages, for instance undisturbed deliveries of ore from Sweden. However, to begin with, the following questions, still completely open at present, arise in this connection:

1. Does the prestige of the Soviet Union permit taking up negotiations at all in these circumstances ?
2. What conditions will she set in this event?

There is no doubt in my mind that, if such a possibility does exist or should arise, the person of Tanner, who is here considered the "evil spirit" of the past negotiations, will disappear from the scene,

SCHULENBURG

Source: Documents on German foreign policy 1918-1945. Series D. Volume VIII. No. 513. Washington, Department of State, publication 5436, 1954.

Saksan Neuvostoliiton suurlähettiläs ulkoministeriölleen

SALAINEN

MOSKOVA, 8.1.1940—16:41

KIIREELLINEN

Vastaanotettu 8.1.1940—
21:05

No. 47 pvm:llä 8.1.

Viite sähkösanomanne no. 10 pvm:llä 3.1. ja no. 42 pvm:llä 6.1.

Viiden viikon hyökkäyksen jälkeen puna-armeija ei ole Suomessa missään saanut mainittavia voittoja. Punaisen armeijan hidas eteneminen ja tilapäiset takaiskut johtuvat suomalaisten taitavasta vastustuksesta, maaston ja ilmaston hankaluuksista ja ennen kaikkea neuvosto-organisoinnin erittäin huomattavista heikkouksista, erityisesti varustuksissa ja muonituksessa. Kuitenkaan puna-armeijan lopullisesta voitosta tässä taistelussa ei ole mitään epäilystä. Se on vain ajan kysymys, minkä likimääräinen kesto on mahdoton ennustaa.

Tähän tilanteeseen jouduttiin siksi, että neuvostohallitus ei ollut riittävästi varautunut sellaiseen sotaan, koska se odotti Suomen, kuten Baltian maiden, lopulta taipuvan sen vaatimukseen. Suomen hallituksen väärä arvio tilanteesta sai neuvostohallituksen käyttämään voimaa välttääkseen arvovaltatappion sen jälkeen kun se oli tuonut esille tiukan minimiohjelmansa Molotovin puheessa korkeimmassa neuvostossa lokakuun 31:nä päivänä.

Sota Suomea vastaan oli alun alkaen erittäin epäsuosittu Neuvostoliiton väestön keskuudessa. Sodan pelko, mikä täällä on aina ollut voimakas kansanjoukkojen keskuudessa ja joka oli tilapäisesti vähentynyt Saksan kanssa sovitun hyökkäämättömyyssopimuksen vuoksi, sai uutta käyttövoimaa Suomen konfliktista. Tätä tunnetta vahvisti voittojen puute Suomen rintamalla, lisääntyvät tavarantoimitusvaikeudet, selostukset välittömistä hinnankorotuksista ja paikalliset sairaalat täyttävät jäsenensä palelluttaneet lukuisat puna-armeijan sotilaat.

Näen vahvistuksen olemassaoleville vaikeuksille Molotovin lausunnossa, jonka kanssa minulla oli eilen keskustelu konferenssi-istunnon aikana ja joka puhui Suomen konfliktin yhteydessä vakavasta tilanteesta, suomalaisten linnoitusten vahvuudesta ja äärimmäisen kylmyyden epäsuotuisista vaikutuksista.

Kun kysyin, kuinka neuvostohallitus suhtautuu kolmansien maiden, erityisesti Ruotsin ja Norjan, tuen mahdollisuuteen, Molotov sanoi, että neuvostohallitus on selvillä vaarasta, joka syntyisi, jos Englanti ja Ranska käyttäisivät Ruotsia ja Norjaa omiin tarkoituksiinsa ja ovat siksi varoittaneet noita kahta hallitusta tammikuun 5:nä ja 6:nä asiankuuluvilla nooteilla. Näissä nooteissa neuvostohallitus on paheksunut Ruotsia ja Norjaa siitä, että ne sallivat vihamielisiä Neuvostoliittoa vastaan kohdistuvia toimenpiteitä, jotka ovat yhteensopimattomia näiden kahden maan puolueettomuuden kanssa ja on viitannut mahdollisuuteen hankaluuksien esiin nousemisesta. Norjan hallitus vastasi heti tuoden esille päättäväisyytensä säilyttää tiukka puolueettomuus ja säilytti syyn tietyistä tapahtumista Norjassa yksityisille ryhmille samoin kuin opposition lehdistölle. Ruotsista ei ole tullut virallista kirjallista vastausta, mutta ottaessaan vastaan nootin Günther jo antoi suullisesti samanlaisen alustavan vastauksen.

Neuvostohallitus on lisäksi odottanut, että Saksa käyttäisi vaikutusvaltaansa Ruotsissa sopivalla tavalla.

Kun huomautin, että suomalaiset eivät aivan asian luonnosta johtuen voi odottaa lopullista voittoa ja ovat siksi ehkä valmiita ryhtymään neuvotteluihin neuvostohallituksen kanssa, Molotov ei, mielenkiintoista kyllä, antanut täysin kielteistä vastausta vaan vastasi sanoilla, että se on "myöhäistä, kovin myöhäistä" ja suomalaisten olisi syytä ensiksi hyväksyä Neuvostoliiton vaatimukset.

Neuvostoliiton-Suomen konfliktin sovintoa estää mielestäni Englannin aikeet, sellaisen syntyminen toisi Neuvostoliitolle huomattavaa helpotusta ja jos sellainen syntyisi meidän

avullamme se toisi Saksalle suuren arvovaltisän muiden etujen lisäksi, mitä ovat esimerkiksi malmin häiriintymätön toimittaminen Ruotsista. Kuitenkin heti alkajaisiksi seuraavat nyt täysin avoimet kysymykset nousevat tässä yhteydessä esille:

1. Salliiko Neuvostoliiton arvovalta neuvottelujen alkamisen lainkaan näissä oloissa?
2. Mitä ehtoja se sellaisessa tapauksessa asettaa?

Minulla ei ole epäilystäkään siitä, että jos sellainen mahdollisuus on olemassa tai nousisi, Tannerin henkilö, jota täällä pidetään menneiden neuvottelujen "pahana henkenä", tulee häviämään näyttämöltä.

SCHULENBURG

Lähde: Documents on German foreign policy 1918-1945. Series D. Volume VIII. No. 513. Washington, Department of State, publication 5436, 1954. Käännös Pauli Kruhse.